

บทที่ 2

วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 5 หัวข้อ ตามลำดับดังนี้

2.1 โรงเรียนประถมศึกษา

2.1.1 โครงสร้างการบริหาร ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2.1.2 โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษา

2.1.3 ภารกิจและขอบข่ายงานของโรงเรียนประถมศึกษา

2.2 ความหมายของเกณฑ์มาตรฐาน

2.3 เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย

2.4 เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 โรงเรียนประถมศึกษา

2.1.1 โครงสร้างการบริหารงาน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีโครงสร้างการบริหารแบ่งได้เป็น 5 ระดับ คือ

ระดับชาติ มีสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นส่วนราชการ มีฐานะเป็นกรม ดำเนินการจัดการประถมศึกษาตามนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กปช.) โดยมีเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้บังคับบัญชา ทำหน้าที่ควบคุมและดูแลราชการทั่วไปในสังกัด

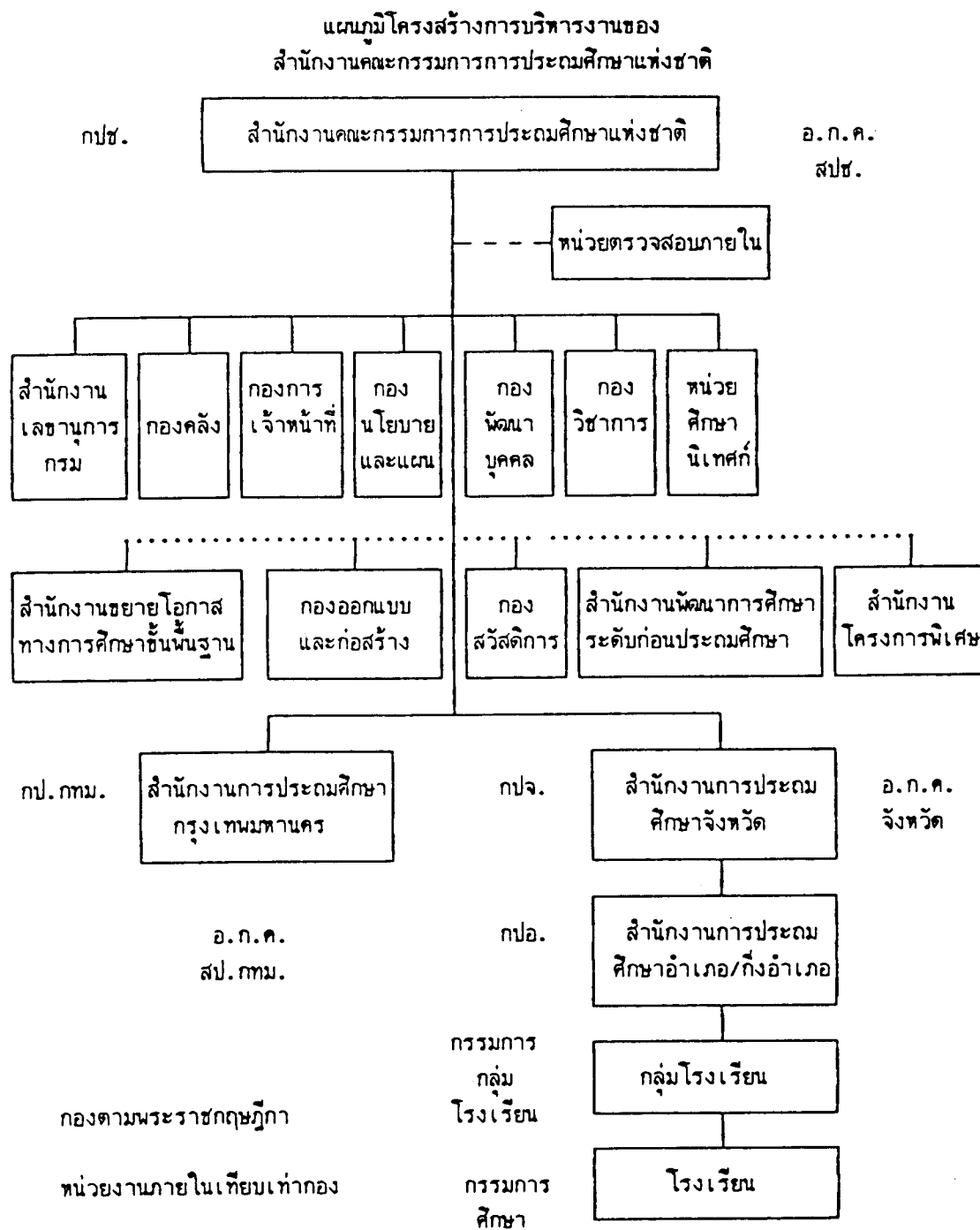
ระดับจังหวัด มีสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรือสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีฐานะเป็นกอง มีผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด (ผอ.ปจ.) หรือ ผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (ผอ.ป.กทม.) เป็นผู้บังคับบัญชา ทำหน้าที่ควบคุมและดูแลราชการทั่วไปให้ได้รับความสำเร็จตามนโยบายของคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด

หรือคณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ขึ้นตรงต่อเลขาธิการคณะกรรมการการ
 ประถมศึกษาแห่งชาติ

ระดับอำเภอและกิ่งอำเภอ มีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงาน
 การประถมศึกษากิ่งอำเภอ เป็นหน่วยงาน มีฐานะเป็นแผนก มีหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
 (หน.ปอ.) หรือหัวหน้าการประถมศึกษากิ่งอำเภอ (หน.ปก.) เป็นผู้บังคับบัญชา มีหน้าที่ควบคุม
 ดูแลราชการทั่วไปของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอ
 ขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด โดยมีคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ หรือ
 คณะกรรมการการประถมศึกษากิ่งอำเภอ เป็นคณะกรรมการที่ให้คำแนะนำและประสานงาน

ระดับกลุ่มโรงเรียน โดยการรวมโรงเรียนประถมศึกษา ตั้งแต่ 7-10 โรงเรียน
 เข้าเป็นกลุ่มโรงเรียน มีคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนเป็นกรรมการ วางแผนปรับปรุงคุณภาพการ
 ศึกษา โดยมีผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการหนึ่งคนเป็นประธานกลุ่ม

ระดับโรงเรียน การบริหารงานในโรงเรียน มีผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่
 หรืออาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้บังคับบัญชา ควบคุมและดูแลการปฏิบัติราชการ
 ของบุคลากรในโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร
 โดยมิคณะกรรมการการศึกษาเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ ขึ้นตรงต่อ
 หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ หรือหัวหน้าการประถมศึกษากิ่งอำเภอ

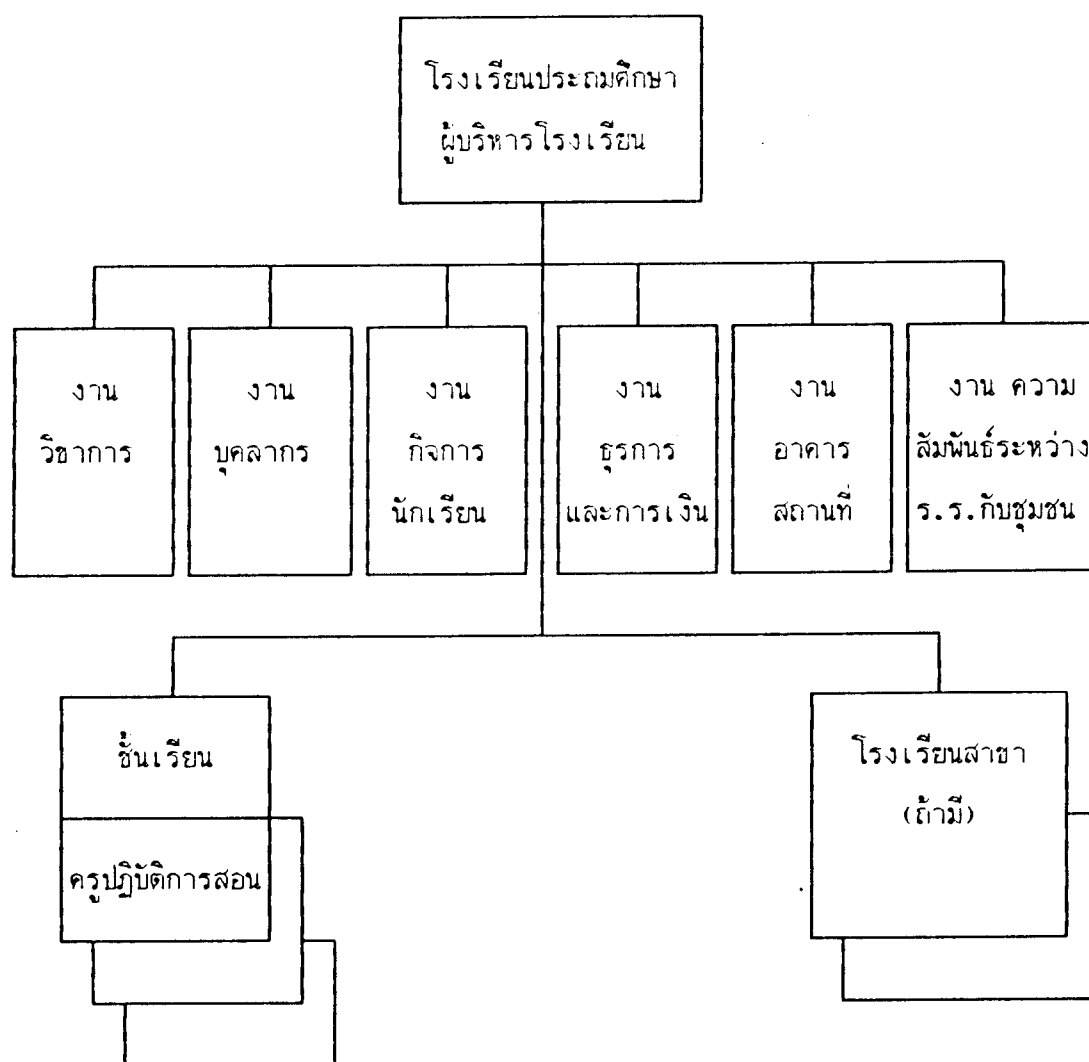

แบบภูมิที่ 2 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
ที่มา : บันทึก สปช. 2537

2.1.2 โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษา

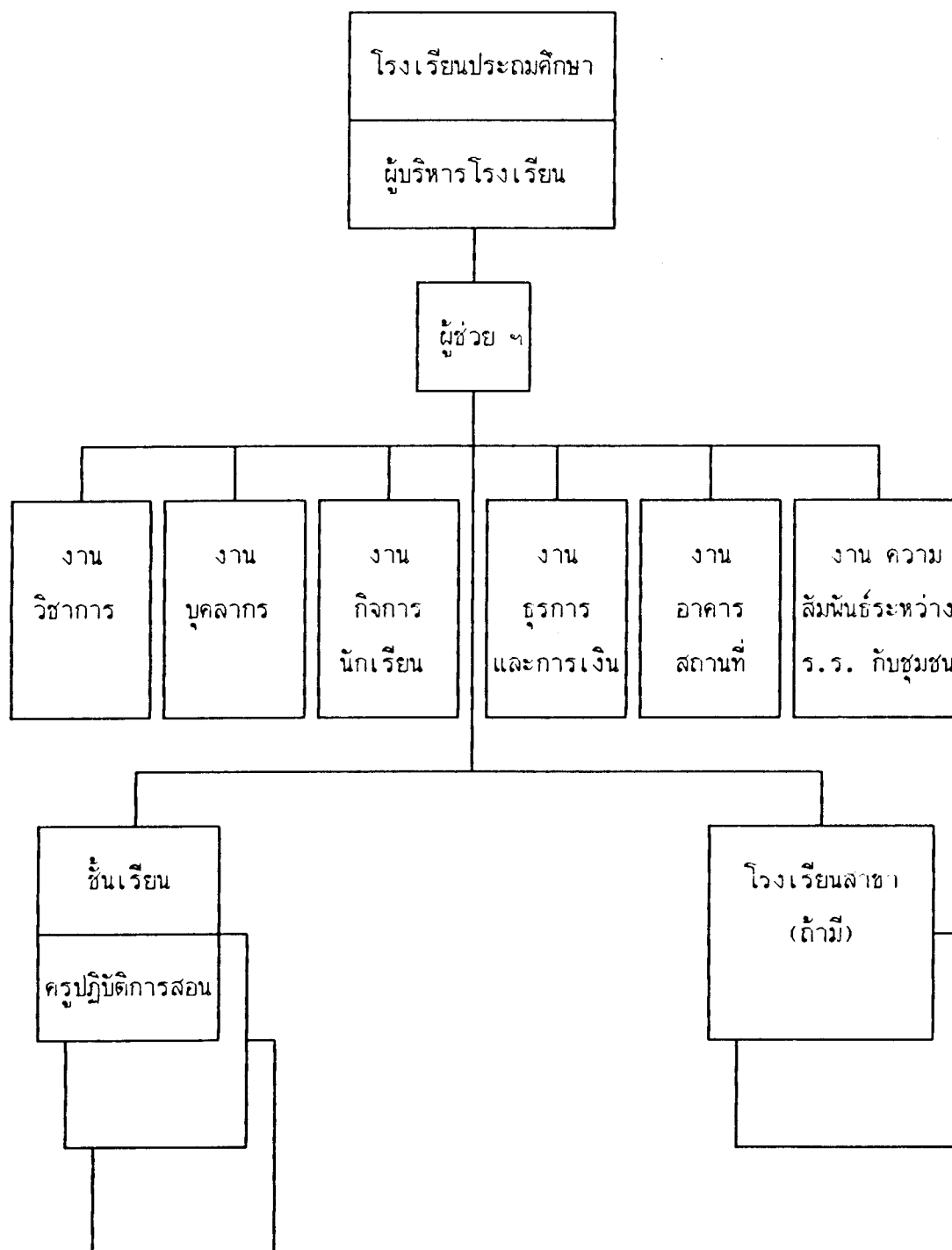
ตามเกณฑ์และแนวคิดในการพัฒนามาตรฐานบุคลากร ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้แบ่งขนาดของโรงเรียนเพื่อใช้เป็นหลัก ในการจัดบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น 5 ขนาด คือ ขนาดเล็กมาก มีนักเรียนตั้งแต่ 20-120 คน ขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 121-359 คน ขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 360-719 คน ขนาดใหญ่นักเรียนตั้งแต่ 720-1,079 คน ขนาดใหญ่มาก มีนักเรียนตั้งแต่ 1,080 คนขึ้นไป ได้กำหนดโครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละขนาด ไว้ดังนี้

โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก

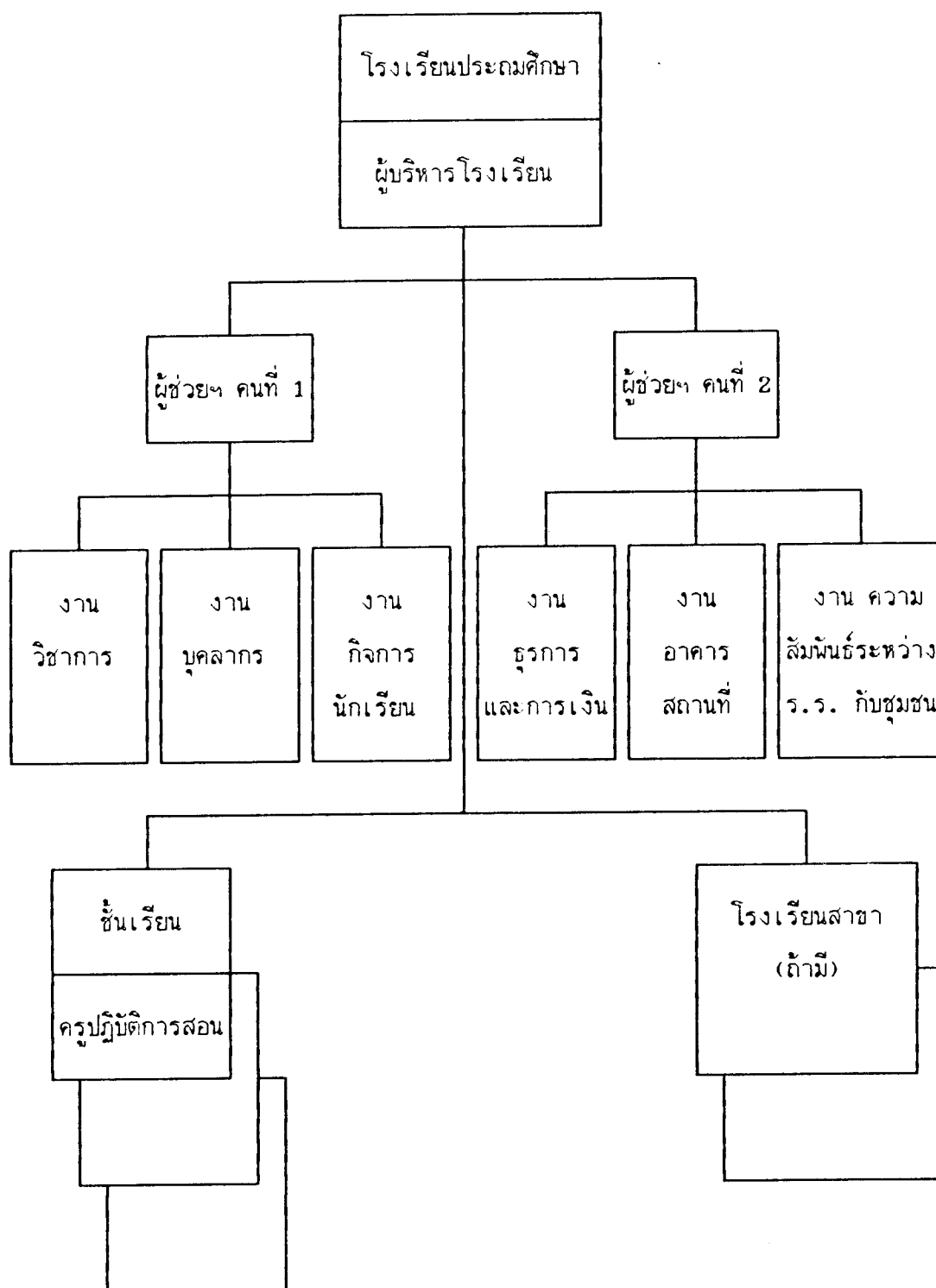
แบบภูมิที่ 3 โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดกลาง

แบบภูมิที่ 4 โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

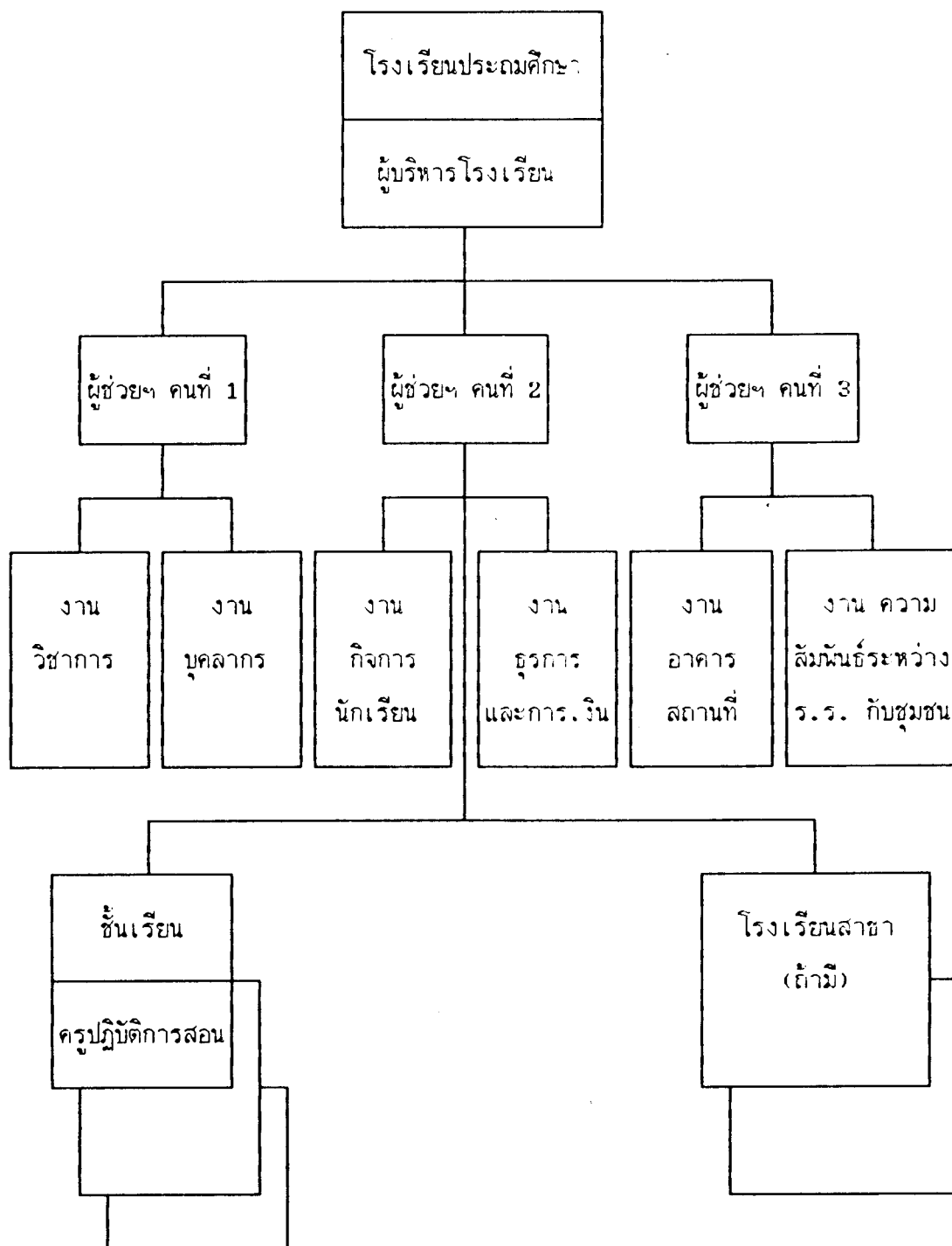
โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดใหญ่

แผนภูมิที่ 5 โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่

โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่มาก

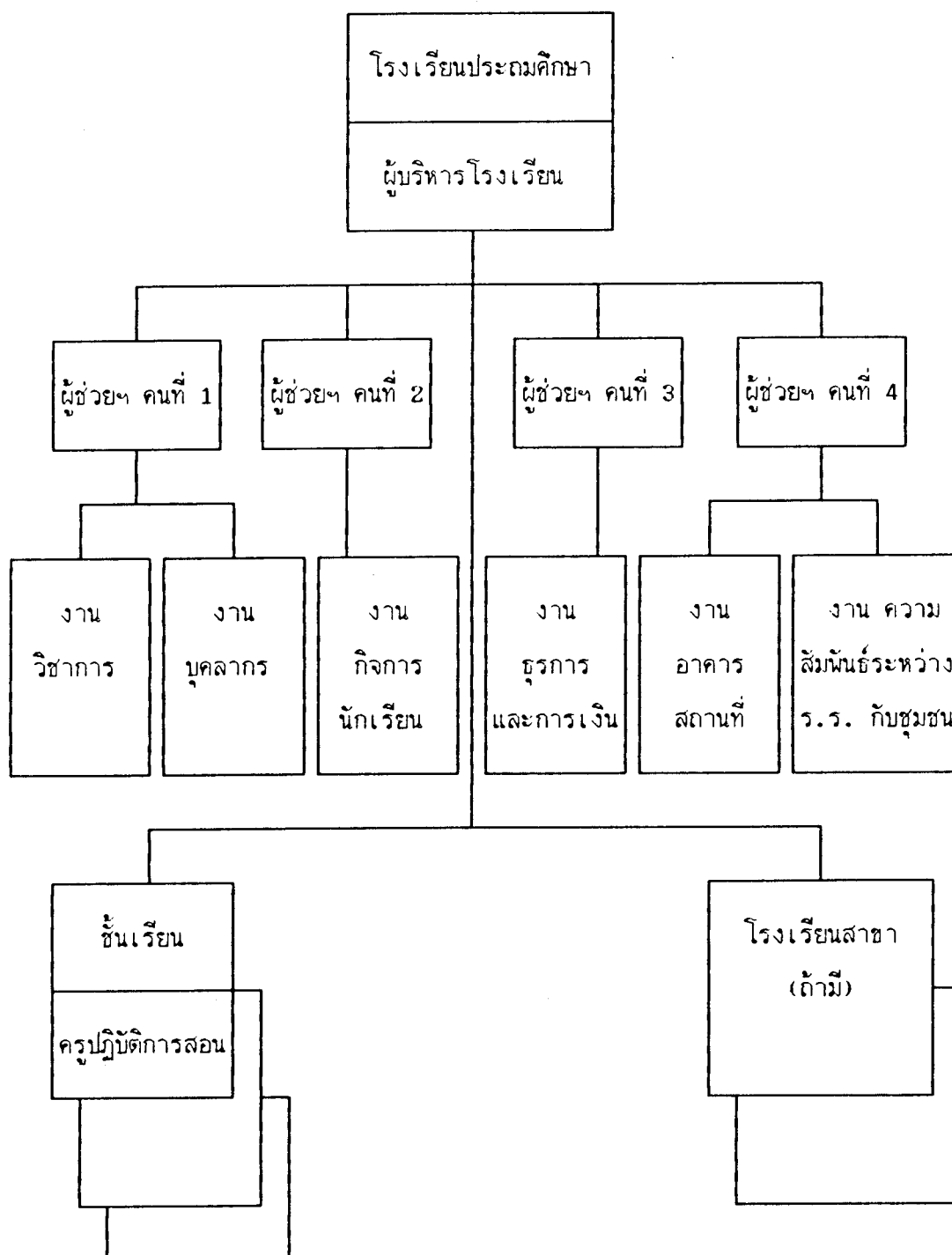
ที่มีผู้ช่วยผู้บริหาร 3 คน

แบบภูมิที่ 6 โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่มาก ที่มี
ผู้บริหาร 3 คน

โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่มาก

ที่มีผู้ช่วยผู้บริหาร 4 คน

แบบภูมิที่ 7 โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่มาก ที่มี
ผู้บริหาร 4 คน

ตามแนวทางการบริหารและการจัดสรรงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดแบ่งขนาดของโรงเรียนประถมศึกษา ออกเป็น 7 ขนาด ตามจำนวนนักเรียน ขนาดที่ 1 นักเรียนตั้งแต่ 120 คน ลงมา ขนาดที่ 2 นักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน ขนาดที่ 3 นักเรียนตั้งแต่ 301-600 คน ขนาดที่ 4 นักเรียนตั้งแต่ 601-900 คน ขนาดที่ 5 นักเรียนตั้งแต่ 901-1,200 คน ขนาดที่ 6 นักเรียนตั้งแต่ 1,201-1,500 คน ขนาดที่ 7 นักเรียนตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป

แต่อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยจัดแบ่งตามจำนวนนักเรียนดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็ก นักเรียนตั้งแต่ 120 คน ลงมา โรงเรียนขนาดกลาง นักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน จะมีความเหมาะสมในการเปรียบเทียบขนาดและจำนวนโรงเรียน ไม่กระจายเกินไป และเพื่อให้สอดคล้องกับงานวิจัยโดยทั่วไป

2.1.3 การกิจและขอบข่ายงานโรงเรียนประถมศึกษา

งานบริหารโรงเรียน มีภารกิจและ ขอบข่ายครอบคลุมงานหลายด้าน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยขอบข่ายงานของแต่ละงานมีดังต่อไปนี้

1) งานวิชาการ

- (1) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- (2) งานการเรียนการสอน
- (3) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- (4) งานวัดและประเมินผล
- (5) งานห้องสมุด
- (6) งานนิเทศภายใน
- (7) งานประชุมอบรมทางวิชาการ

2) งานบุคลากร

- (1) การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน
- (2) การพัฒนาและธำรงรักษามูลค่าบุคลากร
- (3) การรักษาระเบียบวินัย
- (4) การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร

3) งานกิจการนักเรียน

(1) งานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เช่น การจัดทำเชตบบริการ การจัดทำสำมะโนนักเรียน การเกณฑ์ - การรับนักเรียนเข้าเรียน การปฐมนิเทศผู้ปกครอง การแก้ปัญหา นักเรียนขาดเรียน

(2) งานที่โรงเรียนจัดบริการให้นักเรียน เช่น การบริการสุขภาพอนามัย การจัดอาหารกลางวัน การบริการแนะแนว การบริการนักเรียนขาดแคลนทุนการศึกษา

(3) งานที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน เช่น กิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ในโรงเรียน กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน กิจกรรมจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ กิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน การจัดทัศนศึกษา การจัดกีฬากีฬา กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน กิจกรรมลูกเสือ/ยุวกาชาด/เนตรนารี/ผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

(4) กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า เช่น การติดตามผลนักเรียน การตั้งสมาคมศิษย์เก่า การสรรหาและยกย่องคนดีเด่นประจำท้องถิ่นและชุมชน

4) งานธุรการและการเงิน

(1) งานสารบรรณ

(2) งานทะเบียนและรายงาน

(3) งานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในด้านอาคารสถานที่

(4) งานประชาสัมพันธ์

5) งานอาคารสถานที่

(1) การจัดสร้างอาคารสถานที่

(2) การใช้อาคารสถานที่

(3) การบำรุงรักษาอาคารสถานที่

(4) การควบคุมดูแลอาคารสถานที่

(5) การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

- (1) การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- (2) การให้บริการแก่ชุมชน
- (3) การร่วมกิจกรรมของชุมชน
- (4) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
- (5) การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

2.2 ความหมายของเกณฑ์มาตรฐาน

เมื่อกล่าวถึงเกณฑ์มาตรฐานนั้น จะเกี่ยวข้องกับความสำคัญของคำ 3 คำ คือ เกณฑ์ (Criteria) มาตรฐาน (Standard) และตัวบ่งชี้ (Indicator)

เกณฑ์ มีความหมายปรากฏใน Dictionary of Education (Good, 1973) ว่าเป็นมาตรฐานเพื่อใช้ในการตรวจสอบ บุคคล กลุ่มวิธีการ และเครื่องมือต่าง ๆ

สมหวัง นิริยานุเคราะห์ (2524) ให้ความหมายว่า เกณฑ์คือสิ่งที่เราใช้ตัดสินคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้ หรือการปฏิบัติอาจแสดงออกมาในรูปของระดับพฤติกรรมที่เรายอมรับ

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า เกณฑ์คือสิ่งที่เรากำหนดขึ้นมา เพื่อใช้ในการตัดสินคุณภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีลักษณะสำคัญคือ ต้องเป็นที่ยอมรับว่า เหมาะสมตามสภาพและคุณลักษณะของสิ่งเหล่านั้น เกณฑ์นี้อาจแปรเปลี่ยน ไม้คงที่แน่นอนแล้วแต่สภาพของเหตุการณ์ กลุ่ม และความจำเป็น

มาตรฐาน หมายถึง สภาพที่พึงปรารถนา หรือสภาพที่ควรจะเป็นของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บางทีอาจกล่าวถึงสภาพที่เป็นอุดมคติ จะต้องเป็นเรื่องที่มีโอกาสเป็นจริงได้ มาตรฐานมีลักษณะเป็นสากล หรือทุกคนยอมรับในสิ่งนี้ (Stake, 1973) กล่าวว่า มาตรฐานที่ได้จาก ทฤษฎี การวิจัย และหลักการต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง คือ มาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Standard) เป็นมาตรฐานที่ได้จากการเปรียบเทียบสิ่งที่เราสนใจ กับสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ใช้เปรียบเทียบกันได้มาตรฐานประเภทหลังนี้ จะแตกต่างกันไปตามสภาพของชุมชนและสังคม (Stake, 1973) จะเห็นว่าสิ่งที่กล่าวมานั้นทั้งเกณฑ์และมาตรฐานมีลักษณะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน กล่าวคือเกณฑ์ที่ดีจะต้องมีมาตรฐาน แต่เกณฑ์มาตรฐานบางเกณฑ์อาจจะไม่เป็นสากลก็ได้

ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวแปรหรือปรากฏการณ์ที่บ่งถึงสิ่งที่จะทำการวัด เพื่อช่วยให้ผู้ประเมินได้ทราบว่าควรสร้างเครื่องมือวัดแบบใด และจะดำเนินการอย่างไร (Johnstone, 1981) ได้กล่าวถึงตัวบ่งชี้ทางการศึกษา โดยได้อธิบายหลักการสร้างไว้เป็น 2 วิธี คือวิธีแรก เป็นการ

วัดกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะที่ต้องการ จะแสดงโดยยึดหลักเหตุผลทางทฤษฎี แล้วดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของตัวแปรเหล่านั้นตามหลักเกณฑ์ เพื่อสังเคราะห์ตัวแปรขึ้นเป็นตัวบ่งชี้ ส่วนอีกวิธีหนึ่ง เป็นการสร้างตัวบ่งชี้ โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่นำมาวิเคราะห์ แล้วจัดกลุ่มตัวแปร โดยใช้หลักเกณฑ์ทางสถิติเป็นพื้นฐานในการสร้าง โดยคำนึงถึงหลักสำคัญ 3 ประการคือ

- 1) การคัดเลือกตัวแปรที่สามารถอธิบายสภาพหรือปรากฏการณ์ได้
- 2) การสังเคราะห์ตัวแปรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
- 3) การกำหนดค่าน้ำหนักตามลำดับความสำคัญของตัวแปร (Johnstone, 1981)

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน เป็นการพยายามตอบคำถามว่า "เท่าไรจึงจะพอ" หรือ "ดีเท่าไรจึงจะน่าพอใจ" ทั้งนี้เพราะการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานทุกวิธี เป็นเรื่องของความเป็นอัตนัยทั้งสิ้น ความสำคัญอยู่ที่การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขึ้นมาแล้ว การตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับเกณฑ์มาตรฐานนั้น ๆ ควรจะได้กระทำอย่างมีความเป็นปรนัย หรือกล่าวได้ว่า เกณฑ์มาตรฐานที่แท้จริงในโลกแห่งอุดมคติ (ฟิลลิปส์ จันทวนิช, 2531 อ้างอิงจาก Livingston and Zielay)

The Accrediting Commission of the Association of Independent Colleges and Schools (1980) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเกณฑ์ประเมินสถาน การศึกษาทุกระดับไว้ 7 เกณฑ์ คือ 1) ปรัชญาและวัตถุประสงค์ (Philosophy and Objective) 2) การบริหารองค์การและการควบคุม (Organization Administration and Control) 3) การบริหารงาน (Administration) 4) ความสัมพันธ์กับนักเรียน นักศึกษา (Relations with Student) 5) กิจกรรมทางการศึกษา (Educational Activities) 6) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา (Educational Facilities) 7) ผลงานที่เขียน สิ่งตีพิมพ์ (Publication) ซึ่งแต่ละเกณฑ์ดังกล่าวมีรายละเอียดและตัวบ่งชี้ อย่างชัดเจน

National Study of School Evaluation (1973) ได้กล่าวว่า การสร้าง มาตรฐานแก่โรงเรียนเป็นกระบวนการที่ทำไปทีละน้อย เพราะนักการศึกษาจำนวนมากเชื่อว่า เรื่องการประเมินผลโรงเรียนเพื่อให้ได้มาตรฐานนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาทางการ ศึกษาเท่านั้น และเชื่ออีกว่าโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันมากอาจจะดีเท่า ๆ กันได้ โรงเรียน ควรจะมีแบบเกณฑ์การประเมินผลของโรงเรียนอย่างน้อย 1 แบบ ที่มีทั้งบุคลากรภายในโรงเรียน ที่ประกอบด้วยสมาชิกอย่างน้อย 10 คน ที่มีทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนและบุคลากรภายนอก

โรงเรียน โดยเฉพาะต้องมีผู้ปกครองของนักเรียนร่วมด้วย จึงจะถือว่าเป็นคณะกรรมการของโรงเรียนที่สมบูรณ์ ดังนั้น National Study of School Evaluation จึงได้เสนอเกณฑ์การประเมินผลโรงเรียนประถมศึกษาของเขาออกเป็น 10 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 คู่มือการประเมินผล ประกอบด้วย

- จุดมุ่งหมายของคู่มือ
- การเขียนรายงาน
- การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจเยี่ยม
- การวางระเบียบวาระและดำเนินการ
- งานของคณะอนุกรรมการ
- บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเยี่ยม
- การจัดการประเมินผลของคณะกรรมการตรวจเยี่ยม

หมวดที่ 2 โรงเรียนและชุมชน ประกอบด้วย

1) โรงเรียน

- ทะเบียนนักเรียน
- จำนวนนักเรียน
- การแบ่งอายุ-ระดับชั้น
- ความสามารถทางสมอง
- แบบทดสอบพื้นฐาน

2) ชุมชน

- สถานภาพทางการงานของผู้ปกครอง
- สถานภาพทางการศึกษาของผู้ปกครอง
- สถานที่ตั้งของโรงเรียน
- แหล่งการเงินของชุมชน
- แผนช่วยเหลือจากรัฐบาลและมูลนิธิ

หมวดที่ 3 ปรัชญา, จุดประสงค์ และข้อผูกพัน

1) ปรัชญา

- ความสัมพันธ์ของปรัชญาและจุดมุ่งหมาย

- คำนึงถึงความเป็นประชาธิปไตย จริยธรรมและพื้นฐานของวัฒนธรรม ตลอดจนคุณค่าของสังคม
- คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ตรงกับความคาดหวังของชุมชน
- สัมพันธ์กับศูนย์กลางการศึกษาอื่นทั้งหมด
- สัมพันธ์กับสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

2) จุดประสงค์

- สัมพันธ์กับจุดประสงค์ทั่วไปของโรงเรียนในท้องถิ่น
- เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล
- คำนึงถึงวัฒนธรรม, ความหวังและอาชีพของชุมชน

3) ข้อผูกพัน

- จัดกิจกรรมในหลักสูตรร่วมกัน
- จัดบริหารเฉพาะ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียน
- คณะครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาของปรัชญาและจุดประสงค์

หมวดที่ 4 โครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 1) เกณฑ์การประเมินผล 10 รายการ
- 2) ลักษณะของโครงสร้างของการเรียน
 - แผนการจัดองค์การของโรงเรียน
 - เด็กนักเรียน
 - บทบาทของครู
- 3) โครงการปรับปรุง
- 4) แบบวัดสถานภาพปัจจุบัน

หมวดที่ 5 การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

- 1) เกณฑ์การประเมินผล มี 14 รายการ
- 2) ลักษณะของการเรียนรู้
 - ครูวางแผนงานร่วมกัน ในการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็ก

- การบริการสื่อการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็ก
- มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็ก

3) โครงการปรับปรุง

4) สถานภาพปัจจุบัน

หมวดที่ 6 การบริหารบุคลากรในโรงเรียน ประกอบด้วย

1) เกณฑ์การประเมินผล 8 รายการ

2) ลักษณะการบริหารบุคลากร

- หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะบริหาร
- ความก้าวหน้าในการดำเนินการ
- การให้โอกาสบุคลากรในโรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วม
- ทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน

3) ลักษณะครูที่ทำการสอน

- หลักการคุณสมบัติของครู 10 รายการ
- ประเภท อายุ เพศ ประสบการณ์ วุฒิของครู

4) คณะบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือโรงเรียน

- หลักการคุณสมบัติผู้ให้ความช่วยเหลือ 8 รายการ
- ลักษณะของผู้ให้ความช่วยเหลือ

5) โครงการปรับปรุง

6) สถานภาพปัจจุบัน

หมวดที่ 7 ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากร ประกอบด้วย

- ชื่อ, การสอน, การศึกษา, ประกาศนียบัตรที่ได้รับ
- ประสบการณ์อย่างย่อ
- ความเข้าใจส่วนตัวที่มีต่อโรงเรียน
- ความรู้สึกในผลที่ได้รับจากการศึกษาโดยตนเอง
- ความรู้สึกต่อการประเมินผลของโรงเรียนที่มีอยู่

หมวดที่ 8 การบริการด้านสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ประกอบด้วย

1) เกณฑ์การประเมินผล 17 รายการ

2) ลักษณะของการบริการด้านสื่อการเรียนรู้

- ความรับผิดชอบของคณะบริการด้านสื่อการเรียน
- แหล่งเงินทุนที่ให้การสนับสนุนในการจัดทำ
- รูปแบบของการวางแผนในอนาคต
- การเลือกวัสดุ, เครื่องมือ และการบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์
- การนำทรัพยากรในชุมชนมาจัดทำสื่อการเรียน
- ประโยชน์ของสื่อการเรียน

3) การบริการสื่อการเรียน

- อำนวยความสะดวกในการให้ยืมใช้
- จัดศูนย์กลางสื่อการเรียน
- หาแหล่งเงินทุนเพื่อจัดทำสื่อการเรียนเพิ่มขึ้น
- นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้, เก็บรักษา สื่อการเรียน

4) โครงการปรับปรุง

5) สถานภาพปัจจุบัน

หมวดที่ 9 การบริการต่าง ๆ สำหรับนักเรียน ประกอบด้วย

1) การบริการแนะแนว

- จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อประสบการณ์ของเด็ก
- บุคลากรที่ให้การแนะแนว
- จัดทำสถิติและข้อมูลต่าง ๆ ของบุคลากร
- เกณฑ์ประเมินผล 17 รายการ
- ลักษณะของการบริการแนะแนว

2) การบริการสุขภาพและอนามัย

- เกณฑ์ประเมินผล 11 รายการ
- ลักษณะของการบริการด้านสุขภาพและอนามัย
- ลำดับขั้นของการตรวจสุขภาพ
- ประวัติการตรวจสุขภาพและสุขภาพของเด็ก
- สิ่งอำนวยความสะดวกของการบริการด้านสุขภาพและอนามัย

3) การบริการการศึกษาสำหรับเด็กที่ผิดปกติ

- หลักการประเมินผล 9 รายการ

- 4) การบริการการศึกษาสำหรับเด็กพิการ
- 5) การบริการด้านอาหาร
- 6) การบริการด้านคมนาคม
- 7) โครงการปรับปรุง
- 8) สถานภาพปัจจุบัน

หมวดที่ 10 สิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนและอาคารสถานที่ ประกอบด้วย

- 1) หลักเกณฑ์การประเมินผล 15 รายการ
- 2) ลักษณะของอาคารสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ
 - ห้องเรียน ห้องพักครู ห้องเรียนกลุ่มเล็ก ห้องเรียนส่วนตัว ห้องบริการสื่อการเรียน ห้องสารนิเทศประโยชน์
 - ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ของแต่ละห้อง
 - ความสะดวกและความปลอดภัย
- 3) โครงการปรับปรุง
- 4) สถานภาพปัจจุบัน

ส่วนวิธีดำเนินการประเมินผลนั้น National Study of School Evaluation ระบุว่าควรมี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การประเมินผลด้วยตนเอง โดยคณะกรรมการของโรงเรียนประมาณ 10 คน ซึ่งแต่ละคนอยู่ในตำแหน่งได้อย่างน้อยคนละ 1 ปี

ขั้นที่ 2 การประเมินผล โดยคณะกรรมการตรวจเยี่ยม ซึ่งมีประมาณ 5-7 คน

ขั้นที่ 3 นำขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มาประเมินร่วมกัน ซึ่งมีวิธีดำเนินการในการประเมินผลอยู่ 4 ขั้นตอนคือ

- 1) การวิเคราะห์การบริการและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนเอง
- 2) ตรวจสอบตามจุดประสงค์ของโรงเรียน โดยคณะกรรมการตรวจเยี่ยม
- 3) มีการบันทึกเสนอโรงเรียน โดยประธานคณะกรรมการตรวจเยี่ยม
- 4) ผลของแผนปฏิบัติงานที่จะต้องปรับปรุงอย่างต่อเนื่องต่อไปของโรงเรียนเอง

สิ่งสำคัญของการตรวจเยี่ยมที่จำเป็นและขาดไม่ได้คือ ในคณะกรรมการตรวจเยี่ยม นั้น จะต้องประกอบด้วยผู้ปกครองนักเรียนและตัวนักเรียนเองรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อจะทำให้ผลการประเมินผลนั้นได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนมากยิ่งขึ้น

2.3 เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2507 โดยกรมสามัญศึกษา ได้จัดสัมมนาผู้ตรวจการศึกษา ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ และครูใหญ่ที่จังหวัดชลบุรี เพื่อหาข้อมูลนำมาสร้างเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโรงเรียนต่อไป (สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2526)

ต่อมาใน พ.ศ. 2509 มีการโอนการประถมศึกษาจากกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปให้อยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด กระทรวงมหาดไทย แต่ยังคงมอบภารกิจทางวิชาการ รวม 4 ประการไว้ให้กระทรวงศึกษาธิการควบคุม ได้แก่

- 1) ควบคุมหลักสูตร และประมวลการสอน
- 2) ควบคุมการวัดผลการศึกษา
- 3) ควบคุมการตรวจสอบและการนิเทศการศึกษา
- 4) กำหนดและรักษามาตรฐาน การจัดสรรและดำเนินการประถมศึกษา

ด้วยเหตุนี้ ใน พ.ศ. 2510 กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ฉบับแรกขึ้นใช้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2512) ประกาศใช้เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2511 มีรายละเอียดของเกณฑ์ดังนี้

- หมวดที่ 1 อาคารสถานที่และอุปกรณ์ มี 12 เรื่อง 22 ข้อกระทง
- หมวดที่ 2 การบริหารโรงเรียน มี 11 เรื่อง 24 ข้อกระทง
- หมวดที่ 3 การเรียนการสอน มี 15 เรื่อง 53 ข้อกระทง
- หมวดที่ 4 การบริการและความร่วมมือกับชุมชน มี 13 เรื่อง 53 ข้อกระทง

ครั้น พ.ศ. 2517 กรมสามัญศึกษา ได้จัดสัมมนาเพื่อแก้ไขเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยศึกษานิเทศก์จังหวัดและเขตการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเรื่อง การประเมินมาตรฐานโรงเรียน มาประชุมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ของกองการประถมศึกษา เกิดเป็นเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ฉบับที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2518) ขึ้น มีรายละเอียดแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

- หมวดที่ 1 อาคารสถานที่และอุปกรณ์ มี 9 เรื่อง 21 ข้อกระทง
- หมวดที่ 2 การบริหารและบริการ มี 17 เรื่อง 25 ข้อกระทง
- หมวดที่ 3 การเรียนการสอน มี 10 เรื่อง 24 ข้อกระทง
- หมวดที่ 4 ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน มี 5 เรื่อง 5 ข้อกระทง

เกณฑ์มาตรฐานฉบับที่ 2 นี้ ใช้มาจนถึง พ.ศ. 2520 จึงได้มีการปรับปรุงอีกครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวิชาการ เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาฉบับที่ 3 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2522) ประกาศใช้เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2522 แบ่งออกเป็น 4 หมวด คือ

หมวดที่ 1 อาคารสถานที่และอุปกรณ์ มี 40 ข้อกระทง

หมวดที่ 2 การบริหารและบริหาร มี 57 ข้อกระทง

หมวดที่ 3 การเรียนการสอน มี 78 ข้อกระทง

หมวดที่ 4 ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน มี 7 ข้อกระทง

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ทำให้งานการประถมศึกษาส่วนใหญ่มองของประเทศตกมาอยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2524 สำนักงานการศึกษาจังหวัด ได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนดีเด่น ผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น และครูผู้สอนดีเด่น จากทั่วประเทศ ขึ้นรับรางวัลในโอกาสวันประถมศึกษาแห่งชาติ ก็ได้ปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน ฉบับที่ 3 เป็นหลักในการคัดเลือกดังกล่าว

ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารและการจัดการประถมศึกษาของประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ จึงได้ดำเนินการเพื่อให้มีเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสมกับกาลสมัยมาโดยลำดับ ซึ่งได้แก่

- 1) เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ โรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับทดลอง) พ.ศ. 2528
- 2) เกณฑ์มาตรฐานครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2532
- 3) เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ คุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับทดลอง) พ.ศ.

2533

การใช้เกณฑ์มาตรฐานทั้งสามฉบับข้างต้นเป็นการดำเนินงานในลักษณะการทดลองเรื่อยมา นอกจากเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้กล่าวถึงมาทั้งหมดนี้แล้ว ยังมีเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษาอีก ได้แก่

- 1) เกณฑ์มาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์ในการรับรองคุณภาพการศึกษา ซึ่งได้แก่ คู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนราษฎร์สายสามัญศึกษา พ.ศ. 2524 และพัฒนามาเป็นฉบับปัจจุบัน คือ เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนเอกชนสายสามัญศึกษาระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2535

2) เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนไทยรัฐวิทยาของมูลนิธิเพื่อการศึกษา หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

3) เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ของกรุงเทพมหานคร

4) มาตรฐานขั้นต่ำ ของงานสุศึกษาในสถานศึกษาระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ของคณะกรรมการสุศึกษา สายการศึกษาในคณะกรรมการสุศึกษาแห่งชาติ

5) มาตรฐาน น้ำหนัก ส่วนสูง และเครื่องชี้วัดภาวะโภชนาการของประชาชนไทย อายุ 1 วัน - 19 ปี พ.ศ. 2530 ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

จะเห็นได้ว่า เกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย ได้รับการพัฒนาเป็นระยะ ๆ ตลอดมา จนถึงระยะปัจจุบัน ได้มีการใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

2.4 เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536

ในปี พ.ศ. 2535 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการจัดทำ เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นใหม่ การจัดทำเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกิจและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน

2) ศึกษาแนวคิด และประสบการณ์ ในการจัดทำมาตรฐานโรงเรียนจากผู้ทรงคุณวุฒิ

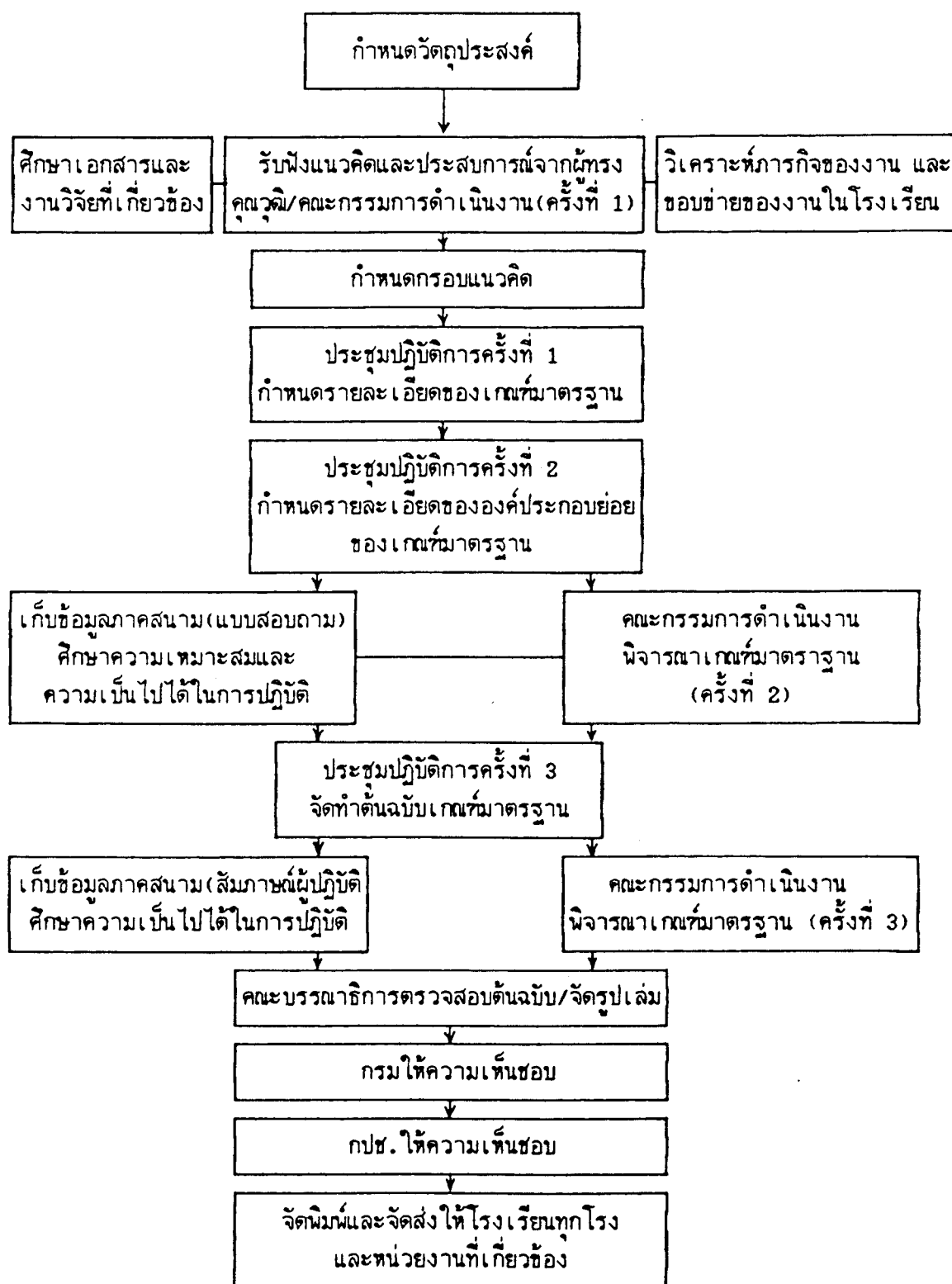
3) วิเคราะห์ภารกิจ งานและขอบข่ายของงานในโรงเรียนประถมศึกษา

4) กำหนดรายละเอียดของเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน โดยการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงาน เพื่อพิจารณาองค์ประกอบและสาระสำคัญของเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน โดยจัดประชุมระดมสมอง กลั่นกรองปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน และศึกษาความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติจริง

5) นำเสนอที่ประชุมผู้อำนวยการกอง และที่ประชุมคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้ความเห็นชอบ

เกณฑ์มาตรฐานฉบับนี้ ได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เมื่อคราวประชุมครั้งที่ 4/2536 วันที่ 24 พฤษภาคม 2536 ให้ประกาศใช้ตั้งแต่มิมีการศึกษา 2537 เป็นต้นไป

การดำเนินการจัดสร้างเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา

แผนภูมิที่ 8 การดำเนินการจัดสร้างเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา

"เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536" เป็นการกำหนดมาตรฐานการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา โดยคำนึงถึงการดำเนินงานตามภารกิจและขอบข่ายงานของโรงเรียนทั้ง 6 งาน เป็นประการสำคัญ

2.4.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับใช้เป็นแนวทางในการบริหารการดำเนินงานและการประเมินผล

2.4.2 กรอบความคิด

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 ใช้ภารกิจและขอบข่ายงานบริหารทั้ง 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยขอบข่ายของแต่ละงานมีดังต่อไปนี้

1. งานวิชาการ

- (1) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- (2) งานการเรียนการสอน
- (3) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- (4) งานวัดและประเมินผล
- (5) งานห้องสมุด
- (6) งานนิเทศภายใน
- (7) งานประชุมอบรมทางวิชาการ

2. งานบุคลากร

- (1) การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน
- (2) การพัฒนาและดำรงรักษาบุคลากร
- (3) การรักษาระเบียบวินัย
- (4) การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร

3. งานกิจการนักเรียน

- (1) งานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523

ระเบียบที่เกี่ยวข้องและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เช่น การจัดทำเชตบริการ การจัดทำสำมะโนนักเรียน การเกณฑ์-การรับนักเรียนเข้าเรียน การปฐมนิเทศผู้ปกครอง การแก้ปัญหา นักเรียนขาดเรียน

(2) งานที่โรงเรียนจัดบริการให้แก่ นักเรียน เช่น การบริการสุขภาพอนามัย การจัดอาหารกลางวัน การบริการแนะแนว การบริการนักเรียนขาดแคลนทุนการศึกษา

(3) งานที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน เช่น กิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน กิจกรรมจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ กิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน การจัดทัศนศึกษา การจัดกีฬา-กรีฑา กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน กิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

(4) กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า เช่น การติดตามผลนักเรียน การตั้งสมาคมศิษย์เก่า การลรรหาและ ยกย่องคนดีเด่นประจำท้องถิ่นและชุมชน

4) งานธุรการและการเงิน

- (1) งานสารบรรณ
- (2) งานทะเบียนและรายงาน
- (3) งานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในด้านอาคารสถานที่
- (4) งานประชาสัมพันธ์

5) งานอาคารสถานที่

- (1) การจัดสร้างอาคารสถานที่
- (2) การใช้อาคารสถานที่
- (3) การบำรุงรักษาอาคารสถานที่
- (4) การควบคุมดูแลอาคารสถานที่
- (5) การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

- (1) การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- (2) การให้บริการแก่ชุมชน
- (3) การร่วมกิจกรรมของชุมชน

(4) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

(5) การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน กับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

2.4.3 สารสำคัญ

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

- 1) มาตรฐาน
- 2) ตัวบ่งชี้
- 3) ระดับคุณภาพ
- 4) แนวทางการตรวจสอบ

2.4.4 มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 17 มาตรฐาน 43 ตัวบ่งชี้
ดังต่อไปนี้

1) งานวิชาการ

มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรได้สอดคล้องกับนักเรียนและท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้ที่ 1 สร้างและ/หรือปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับ
นักเรียนและท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ใช้หลักสูตรที่สร้าง และ/หรือปรับปรุงขึ้น

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ประเมินผลการใช้หลักสูตรที่สร้างและ/หรือปรับปรุง
ขึ้นแล้วนำผลการประเมินไปใช้

มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักสูตรและนักเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการเตรียมการสอนโดยจัดทำแผนการสอนที่มีองค์
ประกอบครบถ้วนสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับหลักสูตร
และนักเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนที่กำหนดไว้

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ประเมินผลการเรียนได้ถูกต้องตามหลักสูตร และ
ระเบียบ การประเมินผล และนำผลการประเมิน
ไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดแหล่งความรู้และสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดแหล่งความรู้และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีเอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรมทางวิชาการอย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีสถานที่และระบบการจัดเก็บรักษา บริการเอกสาร สิ่งพิมพ์ และสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งปรับปรุงซ่อมแซมให้พร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้

มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนจัดการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 วางแผน/โครงการนิเทศภายในได้สอดคล้อง กับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของผู้รับการนิเทศ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ดำเนินการนิเทศภายในตามแผน/โครงการนิเทศ โดยใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับงาน และผู้รับนิเทศอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ประเมินผลการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียน

2) งานกิจการนักเรียน

มาตรฐานที่ 5 โรงเรียนเกณฑ์เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียน ได้รับบรรลุตามเป้าหมายและได้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ดำเนินการให้เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับได้เข้าเรียนครบตามเป้าหมาย

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ดำเนินการให้นักเรียนได้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

- มาตรฐานที่ 6 โรงเรียนจัดบริการแก่นักเรียนตามสภาพพื้นฐานอย่างเหมาะสม
- ตัวบ่งชี้ที่ 1 บริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างเหมาะสม
 - ตัวบ่งชี้ที่ 2 บริการด้านอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการอย่างเหมาะสม
 - ตัวบ่งชี้ที่ 3 บริการแนะแนวนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
 - ตัวบ่งชี้ที่ 4 บริการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอย่างทั่วถึงและเหมาะสม

- มาตรฐานที่ 7 โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตรตัวบ่งชี้ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตร

3) งานบุคลากร

- มาตรฐานที่ 8 โรงเรียนมีบุคลากรเพียงพอโดยจัดให้ปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม
- ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีจำนวนบุคลากรตามเกณฑ์ที่ ก.ค. กำหนด หรือจัดบุคลากรปฏิบัติงานได้ครบตามภารกิจ
 - ตัวบ่งชี้ที่ 2 บุคลากรได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานได้ตรงตามวุฒิ/ประสบการณ์/ความสนใจหรือความถนัด
- มาตรฐานที่ 9 โรงเรียนพัฒนาบุคลากรตามความต้องการจำเป็นอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
- ตัวบ่งชี้ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานได้ตรงตามความต้องการของบุคลากร
- มาตรฐานที่ 10 โรงเรียนพัฒนาบุคลากรตามความต้องการจำเป็นอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
- ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการทำงานให้แก่บุคลากรตามความต้องการจำเป็นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
 - ตัวบ่งชี้ที่ 2 ส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพและมีคุณธรรม

4) งานธุรการและการเงิน

- มาตรฐานที่ 11 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีแผน/โครงการปฏิบัติงานที่ครอบคลุมภารกิจ และสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการดำเนินงานตามแผน/โครงการ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีการประเมินผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงแผน/โครงการ

มาตรฐานที่ 12 โรงเรียนบริหารงานธุรการอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจุบัน และมีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดระบบและปฏิบัติงานธุรการได้อย่างถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดระบบข้อมูลและสารสนเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานของโรงเรียนและเอื้อต่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ดำเนินการรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของโรงเรียนอย่างรัดกุม

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ประชาสัมพันธ์ภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

มาตรฐานที่ 13 โรงเรียนบริหารงานการเงิน บัญชี และพัสดุอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจุบัน และมีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ใช้จ่ายเงินของโรงเรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน/โครงการ และเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดระบบและปฏิบัติงานการเงินและบัญชีได้ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดหา จัดเก็บ และจัดสรรวัสดุครุภัณฑ์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 บริหารและควบคุมการใช้วัสดุครุภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

5) งานอาคารสถานที่

มาตรฐานที่ 14 โรงเรียนวางแผนและจัดให้มีอาคารสถานที่อย่างเพียงพอและเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณอย่างเพียงพอหรือมีการแก้ปัญหาการขาดแคลนได้อย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีแผนการสร้างและรื้อถอนอาคารพร้อมมีแผนผังโรงเรียนที่เหมาะสม

มาตรฐานที่ 15 โรงเรียนวางแผน และใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอนและชุมชน พร้อมทั้งดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดีและปลอดภัย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 วางแผนและใช้อาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอนและชุมชน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 บำรุงรักษา ซ่อมแซม ตกแต่งอาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณโรงเรียนให้อยู่ในสภาพดีและปลอดภัย

6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

มาตรฐานที่ 16 โรงเรียนจัดการประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานของโรงเรียนอย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานของโรงเรียนอย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 17 โรงเรียนและชุมชน ร่วมมือกันในการบริการ และปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการให้บริการทางวิชาการ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ทุนทรัพย์ และสถานฝึกงานอาชีพ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) งานค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

เสรี เจริญศิริ (2514) ได้ทำการวิจัยมาตรฐานโรงเรียนเทศบาลในกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2514 ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อทราบว่าเป็นโรงเรียนเทศบาลส่วนใหญ่อยู่ในมาตรฐานใด และเป็นประโยชน์ในการวางแผนงานปรับปรุงการบริหารงานและวิชาการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียน 50 โรงเรียน ใช้วิธีการประเมินโดยการให้คะแนนไปตามอันดับคุณภาพ เริ่มจากลักษณะต่ำสุดไปหาลักษณะสูงสุด ผลการวิจัยโดยสรุปแล้ว โรงเรียนเทศบาลกรุงเทพมหานคร มีมาตรฐานอยู่ในระดับปานกลาง และมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ สามารถอำนวยความสะดวกในด้านการเรียนการสอน ในลักษณะที่สามารถให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายได้ แม้ว่าอุปกรณ์ในบางส่วนบางอย่างไม่ค่อยจะเพียงพอกับความต้องการเท่าไรนัก

2) ด้านการบริหารโรงเรียน อยู่ในลักษณะคล่องตัวพอสมควร

3) ด้านการเรียนการสอน อยู่ในลักษณะที่พึงพอใจปานกลาง คือ การสอนของครูนั้นทำให้เด็กมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นอย่างดี แต่ในด้านการเรียนการสอนนั้นก็มีสิ่งที่น่าสนใจอยู่มากคือ การสอนวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ และอื่น ๆ ยังขาดกิจกรรมที่จะต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถและประสบการณ์อยู่มาก ทั้งนี้เพราะอุปกรณ์การสอนยังไม่ค่อยจะเพียงพอ

4) ด้านการจัดบริการและความร่วมมือกับชุมชนนั้นอยู่ในลักษณะปานกลาง กล่าวคือในด้านการจัดบริการแก่ครูและนักเรียนนั้นมีบ้างพอสมควร ครูและนักเรียนสามารถที่จะสอนและเรียนได้ดีในลักษณะปานกลาง และเนื่องจากโรงเรียนเทศบาลส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่ดินของวัด ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2519) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการวิจัย เพื่อกำหนดมาตรฐานโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2517 เพื่อจัดอันดับมาตรฐานของโรงเรียนเอกชน จำนวน 2,608 โรงเรียน โดยใช้แบบสำรวจที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นและผลปรากฏว่า

1) โรงเรียนเอกชนที่อยู่ในระดับมาตรฐานดี 315 โรงเรียน (ร้อยละ 15.70) ระดับมาตรฐานปานกลาง 1,290 โรงเรียน (ร้อยละ 64.31) และระดับมาตรฐานพอใช้ 401 โรงเรียน (ร้อยละ 19.99)

2) โรงเรียนเอกชนที่อยู่ในระดับมาตรฐานดี ส่วนมากอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่ง

เมื่อคิดเทียบกับโรงเรียนในต่างจังหวัดแล้วจะอยู่ในอัตราส่วน 23:12 โรงเรียนเอกชนที่อยู่ในระดับมาตรฐานปานกลาง ส่วนมากจะเป็นโรงเรียนในต่างจังหวัด ซึ่งเมื่อคิดเทียบกับโรงเรียนในกรุงเทพมหานครแล้ว จะอยู่ในอัตราส่วน 59:67 โรงเรียนเอกชนที่อยู่ในระดับมาตรฐานพอใช้ ส่วนมากจะเป็นโรงเรียนในต่างจังหวัด ซึ่งเมื่อคิดเทียบกับโรงเรียนในกรุงเทพมหานครแล้วจะอยู่ในอัตราส่วน 18:2

3) โรงเรียนเอกชนที่อยู่ในระดับมาตรฐานดี สมควรให้เก็บค่าธรรมเนียมการเรียนได้เกินกว่า 1,200 บาท มี 13 โรงเรียน (ร้อยละ 0.65)

4) โรงเรียนเอกชนแต่ละโรงเรียนมีจุดบกพร่องในด้านใดบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการนิเทศการศึกษา

ฝ่ายควบคุมมาตรฐานประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2520) ได้ทำการวิจัยและรายงานผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2517 จำนวนทั้งสิ้น 5,352 โรงเรียน โดยจำแนกผลการประเมินออกเป็น 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง ควรปรับปรุงและควรแก้ไขแล้วจะมีรูปแบบใกล้เคียงกับการแจกแจงปกติทั้ง 5 หมวด ผลปรากฏดังนี้ สภาพทั่วไปของโรงเรียนกลุ่มนี้มีโรงเรียนคุณภาพดีมาก 129 โรงเรียน (ร้อยละ 2.4) ดี 676 โรงเรียน (ร้อยละ 12.63) พอใช้ 3,757 โรงเรียน (ร้อยละ 70.20) ควรปรับปรุง 676 โรงเรียน (ร้อยละ 12.63) และควรแก้ไข 114 โรงเรียน (ร้อยละ 2.16) ซึ่งจำแนกตามลักษณะด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) อาคารสถานที่และอุปกรณ์ที่มีคุณภาพดีมาก 137 โรงเรียน (ร้อยละ 2.56) ดี 710 โรงเรียน (ร้อยละ 13.27) พอใช้ 3,634 โรงเรียน (ร้อยละ 67.90) ควรปรับปรุง 413 โรงเรียน (ร้อยละ 14.16) ควรแก้ไข 113 โรงเรียน (ร้อยละ 2.11)

2) การบริหารโรงเรียนมีคุณภาพดีมาก 104 โรงเรียน (ร้อยละ 1.94) ดี 710 โรงเรียน (ร้อยละ 13.27) พอใช้ 4,759 โรงเรียน (ร้อยละ 70.24) ควรปรับปรุง 638 โรงเรียน (ร้อยละ 11.92) และควรแก้ไข 141 โรงเรียน (ร้อยละ 2.63)

3) การเรียนการสอนมีคุณภาพดีมาก 123 โรงเรียน (ร้อยละ 2.29) ดี 656 โรงเรียน (ร้อยละ 12.25) พอใช้ 3,780 โรงเรียน (ร้อยละ 70.63) ควรปรับปรุง 660 โรงเรียน (ร้อยละ 12.33) และควรแก้ไข 134 โรงเรียน (ร้อยละ 2.50)

4) การบริการและการร่วมมือกับชุมชน มีคุณภาพดีมาก 139 โรงเรียน (ร้อยละ 2.60) ดี 664 โรงเรียน (ร้อยละ 12.40) พอใช้ 3,720 โรงเรียน (ร้อยละ 68.51) ควรปรับปรุง 680 โรงเรียน (ร้อยละ 12.71) และควรแก้ไข 149 โรงเรียน (ร้อยละ 2.78)

สุภร ประเสริฐศิลป์ (2522) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยหาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่มีมาตรฐานเหมือนกันและต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ในระดับ ป.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานโรงเรียนในหมวดการเรียนการสอนและหมวดความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยมีความสัมพันธ์กับมาตรฐานโรงเรียนหมวดความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในระดับ ป.7 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานโรงเรียนหมวดการเรียนการสอน สำหรับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าในระดับ ป.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทยในโรงเรียนที่มีมาตรฐานดีต่ำกว่าโรงเรียนที่มีมาตรฐานพอใช้ต่ำกว่าโรงเรียนที่มีมาตรฐานควรปรับปรุง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนที่มีมาตรฐานดี ต่ำกว่าโรงเรียนที่มีมาตรฐานพอใช้และมาตรฐานควรปรับปรุง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้ทำการวิจัย เพื่อจัดระดับมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ ปีงบประมาณ 2523-2524 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ และหาระดับมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์แต่ละโรงเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนราษฎร์สายสามัญทั่วประเทศในปีการศึกษา 2523 จำนวน 2,414 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้แบบสำรวจสังเคราะห์ข้อมูล โดยการคำนวณหาค่ามัธยิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบค่าที (t-test) และได้จัดทำปกติวิสัยเปอร์เซ็นต์ไทล์ของมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนราษฎร์ การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ซึ่งแต่ละระดับประกอบด้วยองค์ประกอบมาตรฐานการศึกษารวม 5 หมวด คือ หมวดอาคารสถานที่และอุปกรณ์ หมวดการบริหารบุคคล หมวดการบริหารโรงเรียน หมวดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และหมวดโรงเรียนกับชุมชน

กาญจนา ชูครูวงศ์ และบุญรอด บุญศรีสัมฤทธิ์ (2526) ได้ทำการวิจัยเกณฑ์ประเมินบุคลากรสรุปได้ว่าวุฒิของครูตลอดจนประสบการณ์ในการทำงานของครูเป็นสิ่งสำคัญในการประเมินมาตรฐานของโรงเรียนโดยส่วนใหญ่ ส่วนในด้านชั่วโมงการสอนของครูนั้นนับเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่สามารถชี้ประสิทธิภาพในการสอนของครูได้ ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดไว้ว่าในระดับประถมศึกษา ครูไม่ควรจะสอนเกินสัปดาห์ละ 18-20 ชั่วโมง ถ้าครูสอนมากกว่าเกณฑ์นี้คุณภาพการศึกษาจะลดลง

ปริญญ วุฒิอาภรณ์ (2527) ทำการวิจัยในปี พ.ศ. 2526 เรื่องเกณฑ์ประเมินโรงเรียนประถมศึกษา สำหรับสภาพท้องถิ่นในเขตการศึกษา 8 เพื่อหาเกณฑ์ประเมินโรงเรียนประถมศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยอาศัยเกณฑ์ประเมินผลโรงเรียนประถมศึกษา ของ สุมิตร คุณานุการ เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522 ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ คู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ของสำนักงานศึกษาธิการเขต 1 จังหวัดนครปฐม เกณฑ์ประเมินโรงเรียนประถมศึกษาของ National Study of School Evaluation และจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาของเขตการศึกษา 8 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 8 ดังนี้

หมวดที่ 1	การจัดการเรียนการสอน	มีเกณฑ์ประเมิน 27 ข้อกระทง
หมวดที่ 2	บริการและการจัดกิจกรรม นักเรียน เพื่อสร้างเสริม พัฒนาการและประสบการณ์ นักเรียน	มีเกณฑ์ประเมิน 30 ข้อกระทง
หมวดที่ 3	การบริหารโรงเรียน	มีเกณฑ์ประเมิน 40 ข้อกระทง
หมวดที่ 4	การสอนงานอาชีพในท้องถิ่น	มีเกณฑ์ประเมิน 38 ข้อกระทง
หมวดที่ 5	ความสัมพันธ์กับชุมชน	มีเกณฑ์ประเมิน 20 ข้อกระทง

จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นในหมวดต่าง ๆ ของเกณฑ์ข้างต้น จากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารการประถมศึกษา กลุ่มอาจารย์ใหญ่ และกลุ่มครู ทั้งในอำเภอเขตเมือง และเขตชนบท ผลปรากฏว่า มีความเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้นจึงสามารถนำแบบเกณฑ์การประเมินโรงเรียนประถมศึกษาที่สร้างขึ้นเพื่อการวิจัยนี้ไปสร้างเป็นเกณฑ์ประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 8 ได้

สุนน อมรวิวัฒน์ (2529) ได้สร้างเกณฑ์ประเมินสถาบันการศึกษาไทย ระดับประถมศึกษา เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับขนาด สภาพ และภูมิหลังของโรงเรียนในระดับท้องถิ่น โดยผู้วิจัยเริ่มจากการสำรวจเกณฑ์ประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งของไทย และของต่างประเทศจากเอกสารและผลงานวิจัยต่าง ๆ ศึกษาสภาพปัญหาและการจัดโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย แล้วสร้างเกณฑ์ประเมินโรงเรียนประถมศึกษาขึ้น หลังจากนั้นนำเกณฑ์ประเมินดังกล่าวไปให้ตัวอย่างประชากร คือ ผู้บริหารจำนวน 27 คน ครูผู้สอน 18 คน

ผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง 18 คน ให้ความเห็น แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้เกณฑ์ประเมิน สถาบันการศึกษาไทยระดับประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 10 หมวด รวม 84 ข้อกระทง ดังนี้

1) ปรัชญาและจุดประสงค์	จำนวน	9	ข้อกระทง
2) การจัดองค์การและการบริหารด้านต่าง ๆ	จำนวน	10	ข้อกระทง
3) การวางแผนระยะยาว	จำนวน	8	ข้อกระทง
4) โปรแกรมการศึกษาและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน	จำนวน	8	ข้อกระทง
5) บุคลากร	จำนวน	9	ข้อกระทง
6) แหล่งบริการทางวิชาการ	จำนวน	7	ข้อกระทง
7) แหล่งที่มาของงบประมาณ	จำนวน	7	ข้อกระทง
8) อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์	จำนวน	9	ข้อกระทง
9) การบริการ สำหรับผู้เรียน และการเตรียมผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา	จำนวน	9	ข้อกระทง
10) ความสัมพันธ์กับชุมชน	จำนวน	8	ข้อกระทง

ตัวอย่างประชากรมีความเห็นว่า เกณฑ์ประเมินมาตรฐานหมวดแหล่งที่มาของงบประมาณและหมวดแหล่งบริการทางวิชาการมีความเหมาะสมพอสมควร ส่วนเกณฑ์มาตรฐานหมวดอื่น ๆ ทั้ง 8 หมวด เหมาะสมแล้ว

ตัวอย่างประชากรที่อยู่ในภูมิภาคที่ต่างกัน มีความเห็นต่อเกณฑ์ประเมินแตกต่างกัน ในหมวดการวางแผนระยะยาว หมวดที่มาของแหล่งงบประมาณ และหมวดอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตัวอย่างประชากรที่มีสถานภาพแตกต่างกัน และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเกณฑ์ประเมินมาตรฐานทุกหมวดไม่แตกต่างกัน

สุนีย์ บุญทิม (2533) ทำการวิจัยในปี พ.ศ. 2533 เรื่องการประเมินมาตรฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2533 ในเขตการศึกษา 6 โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 หมวด คือ การบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ และงานโรงเรียนกับชุมชน เพื่อนำเสนอผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2533 ในเขตการศึกษา 6 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาทุกโรงเรียน ทุกจังหวัด ในเขตการศึกษา 6

จำนวน 126 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2530 ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมของทุกหมวดของโรงเรียนในเขตการศึกษา 6 เท่ากับ 4.12 แสดงว่า มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 6 สูงกว่าคะแนนมาตรฐานกลาง คือ 3 จังหวัด ที่มีคะแนนรวมทุกหมวดสูงสุด ได้แก่ จังหวัดสระบุรี (4.60) รองลงมาคือ จังหวัดชัยนาท (4.44) และจังหวัดที่ได้คะแนนมาตรฐานต่ำสุด ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง (3.56) เมื่อพิจารณาแต่ละหมวดพบว่า จังหวัดสระบุรี ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดในทุกหมวด และจังหวัดอ่างทองได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ในทุกหมวด

เมื่อเปรียบเทียบแต่ละหมวดในเขตการศึกษา 6 พบว่า หมวดที่ได้คะแนนเฉลี่ยเรียงจากสูงไปหาต่ำดังนี้ หมวดธุรการ (4.30) หมวดงานปกครองนักเรียน (4.21) หมวดงานบริการทั่วไป (4.20) หมวดงานวิชาการ (4.18) หมวดงานบริการ (4.05) และหมวดงานโรงเรียนกับชุมชน (3.79) เมื่อเปรียบเทียบหมวดงานโรงเรียนกับชุมชนกับหมวดอื่น ๆ พบว่า ในทุกจังหวัดได้คะแนนเฉลี่ยในหมวดงานโรงเรียนกับชุมชนต่ำที่สุด

2) งานค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1981 Southern Association of Colleges and Schools (SAOCS) ของสหรัฐอเมริกา ได้จัดทำ Policies and Standards for the Delegate Assembly of the Commission on Occupational Education Institutions ขึ้น ประกอบด้วย มาตรฐานในกลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ 1) ปรัชญาและเป้าหมายของสถาบัน (Philosophy and Purpose of Institution) 2) การจัดองค์การและการบริหาร (Organization and Administration) 3) การวางแผนระยะยาว (Long-Range Planning) 4) โปรแกรมการศึกษา (Education Programs) 5) ผู้ปฏิบัติงาน (Staff) 6) ศูนย์วิทยาการทางการเรียนรู้ (Learning Resource Center) 7) แหล่งงบประมาณ (Financial Resources) 8) สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ (Physical Facilities) 9) วัสดุและเครื่องมือต่าง ๆ (Equipment and Supplies) 10) การบริการนักเรียน (Student Personnel Services) 11) การจัดหางานและติดตาม (Placement and Follow-Up) 12) ความสัมพันธ์กับชุมชน (Community Relations)

ต่อมาอีก 2 ปี SAOCS ได้จัดทำ Standard for the Accreditation of Elementary and Middle Schools โดยได้จัดทำเป็นแบบตรวจคำตอบ (Checklist)

เพื่อใช้ในระหว่างปีการศึกษา 1983 - 1984 หลักการและมาตรฐานต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้ คือ

- 1) การศึกษาด้วยตนเอง และการประเมิน
- 2) โรงเรียนและชุมชน
- 3) จุดประสงค์ของปรัชญา และข้อผูกมัด
- 4) การออกแบบเพื่อการเรียนรู้ และหลักสูตร
- 5) ขอบข่ายของการเรียนรู้และขอบข่ายวิชา (ประถมศึกษา)
- 6) ขอบข่ายของการเรียนรู้และขอบข่ายของวิชา (มัธยมต้น)
- 7) การบริหารบุคลากรโรงเรียนและการประสานงาน
- 8) คุณสมบัติของคณะทำงาน
- 9) การบริการสื่อการเรียนรู้
- 10) การบริการชุมชนและกิจกรรมนักเรียน
- 11) สาธารณูปโภคของโรงเรียน

จะเห็นได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องว่า เกณฑ์มาตรฐานในต่างประเทศส่วนใหญ่จะเน้นที่รายละเอียดการปฏิบัติของแต่ละโรงเรียน ส่วนในประเทศไทยจะเน้นที่โครงสร้างการบริหารงานแต่ละโรงเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมการบริหารงานขององค์กรเป็นสำคัญ

ผลจากการศึกษาวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด พอสรุปได้ว่า ผลงานการวิจัยของประเทศไทย ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง พ.ศ. 2514-2533 และลักษณะการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้น ๆ หรือเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 ยังไม่มีผลงานการวิจัย ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งในการที่จะนำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไปอภิปรายผล สำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็สามารถเทียบเคียงผลงานการวิจัยที่นำมากล่าว มาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ในบางส่วน

สำหรับผลงานการวิจัยของต่างประเทศนั้น ค่อนข้างจะมีน้อย แต่เนื่องจากบริบทของสังคมประเทศที่แตกต่างกัน การอ้างอิงถึงผลงานการวิจัยของต่างประเทศ จะมีความจำเป็นค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยเรียบเรียงมาไว้ในที่นี้ จะมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ได้